

POSTANOWIENIE

26 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 26 stycznia 2024 r. w Warszawie
zażalenia M. K.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Gdańsku

z 11 stycznia 2023 r., XVI Ca 830/21,

w sprawie z wniosku M. K.

z udziałem Z. B., L. B., E. B., W. B., J. J., A. B.,

K. B. i M. B.

o zniesienie współwłasności,

**uchyla zaskarżone postanowienie, pozostawiając
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego
w orzeczeniu kończącym sprawę.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 11 stycznia 2023 roku, wydanym w sprawie XVI Ca 830/21 Sąd Okręgowy w Gdańsku uchylił postanowienie Sądu Rejonowego w Sopocie z 31 maja 2021 roku i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, przyjmując jako podstawę swego rozstrzygnięcia art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. W ocenie Sądu Okręgowego w sprawie doszło do nierozpoznania istoty sprawy w sytuacji, kiedy nieruchomość będąca przedmiotem wniosku o zniesienie współwłasności wchodziła w skład majątku wspólnego spadkodawców niektórych spośród uczestników.

Postanowienie to zostało zaskarżone przez wnioskodawczynię, która zarzuciła naruszenie przepisów procesowych przyjętych za podstawę orzeczenia

kasatoryjnego sądu odwoławczego podkreślając, że nigdy nie należała do kręgu spadkobierców pierwotnych właścicieli nieruchomości, a przysługujące jej udziały w tej nieruchomości nabyła w drodze kilku umów cywilnoprawnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest uzasadnione i jako takie prowadzi do uchylecia zaskarżonego nim orzeczenia.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, że w postępowaniu zażaleniowym toczącym się w oparciu o art. 394¹ § 1 k.p.c. należy ocenić, czy sąd drugiej instancji prawidłowo rozumiał przyczynę uzasadniającą wydanie orzeczenia kasatoryjnego i czy jego merytoryczne stanowisko uprawniało do podjęcia takiej decyzji procesowej. Przedmiot badania ogranicza więc zakres dopuszczalnych zarzutów i powoduje, że zażalenie powinno skupiać się na kwestionowaniu stanowiska, iż wystąpiły przesłanki stosowania art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. Prawidłowość merytorycznego poglądu prawnego sądu drugiej instancji, odnoszącego się do materii będącej przedmiotem sporu w rozpoznawanej sprawie, pozostaje zasadniczo poza zakresem kontroli zażaleniowej, z wyjątkiem oceny, czy miała miejsce nieważność postępowania (por. postanowienia SN z: 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, Nr 3, poz. 41, 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, Nr 4, poz. 54, 17 stycznia 2013 r., III CZ 2/13). Poza tym wypadkiem ocena dokonywana przez Sąd Najwyższy przy rozpatrywaniu zażalenia powinna mieć charakter formalny, bez wkraczania w merytoryczne kompetencje sądu, który wydał orzeczenie kasatoryjne w postępowaniu apelacyjnym.

W orzecznictwie jednolicie przyjmuje się, że nierozpoznanie istoty sprawy jest wadą polegającą na tym, że z różnych przyczyn sąd pierwszej instancji nie zbadał należycie podstaw powództwa (wniosku), lub też nie rozważył zarzutów obronnych podniesionych przez pozwanego (uczestnika). Może polegać na nierozstrzygnięciu o rzeczywistym przedmiocie sprawy, albo na niezbadaniu materialnej podstawy żądania czy też merytorycznych zarzutów strony (uczestnika), ponieważ Sąd bezpodstawnie uznał, że stoi temu na przeszkodzie materialnoprawna lub procesowa przesłanka unicestwiająca roszczenie (por. wyroki Sądu Najwyższego z: 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003/3/36;

21 października 2005 r., III CK 161/05; a także postanowienia Sądu Najwyższego z: 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999/1/22, 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12)

W uchwale z 21 stycznia 2011 roku (III CZP 118/10) Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że zniesienie współwłasności nieruchomości należącej do spadkobierców oraz niebędącego spadkobiercą nabywcy udziału w nieruchomości może nastąpić na podstawie art. 210 i nast. k.c. oraz art. 617 i nast. k.p.c. W uzasadnieniu tej uchwały wskazano, że nabywca udziału w nieruchomości spadkowej staje się jej współwłaścicielem, zgodnie bowiem z art. 1036 k.c. spadkobierca może za zgodą pozostałych spadkobierców rozporządzić udziałem w przedmiocie należącym do spadku. Brak zgody któregokolwiek z pozostałych spadkobierców nie powoduje nieważności rozporządzenia, lecz jego bezskuteczność i to tylko o tyle, o ile naruszałoby ono uprawnienie przysługujące temu spadkobiercy na podstawie przepisów o dziale spadku. Dopóki sąd nie uzna, że zbycie udziału w spadku, lub w rzeczy wchodzącej w skład spadku nie doprowadziło do naruszenia uprawnień pozostałych spadkobierców - dopóty zbycie udziału należy uznać za w pełni skuteczne (zob. m.in. wyrok Sadu Najwyższego z: 16 stycznia 2002 r., VI CKN 595/00; postanowienia Sądu Najwyższego z: 2 kwietnia 1990 r., III CRN 68/90, OSNCP 1991, nr 8-9, poz. 109, 1 grudnia 2000 r., V CKN 1298/00, OSNC 2001, nr 6, poz. 94).

Sąd Okręgowy uchylając postanowienie Sądu Rejonowego pominął, że wnioskodawczyni nie należy do kręgu spadkobierców S. i J. małżonków B., a współwłaścicielem nieruchomości będącej przedmiotem postępowania o zniesienie współwłasności stała się w wyniku zawarcia umów cywilnoprawnych (kupna-sprzedaży i darowizny). W tych okolicznościach wnioskodawczyni nie ma legitymacji do złożenia wniosku o dział spadku po pierwotnych właścicielach nieruchomości (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 20 stycznia 2012 r., I CSK 297/11). Może natomiast jako współwłaściciel domagać się zniesienia współwłasności, w której pozostaje i właśnie takie postępowanie zostało przez nią zainicjowane w rozpatrywanej sprawie. Sąd odwoławczy miał zatem obowiązek jako sąd *meriti* rozpoznać wniesione apelacje od postanowienia sądu pierwszej instancji.

W tym stanie rzeczy zaskarżone postanowienie podlegało uchyleniu na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398¹⁵ k.p.c.

(S.K.-T.)

[ał]